

CHƯƠNG TRÌNH CHI TIẾT

1. Tên môn học: ĐẠI CƯƠNG PPDH SINH HỌC

2. Số đơn vị học trình: 3 ĐVHT (2; 1)

3. Ngành đào tạo: Cao đẳng Sư phạm Sinh học

4. Trình độ : Dành cho sinh viên năm thứ hai

5. Điều kiện tiên quyết: Học sau khi đã học các học phần cơ bản về Sinh học.

6. Mục tiêu

1. Kiến thức

- Nắm vững nhiệm vụ dạy học sinh và nội dung DHSP ở trường THCS.
- Nắm vững PP DSH, hình thành và phát triển các khái niệm, kỹ năng sinh học.
- Nắm vững được các hình thức tổ chức DSH ở trường THCS, cơ sở vật chất dùng trong dạy học - SVSP cần phải phấn đấu trở thành giáo viên dạy tốt môn SH.

2. Kỹ năng

- Biết vận dụng lý luận vào việc giảng dạy SH THCS.
- Biết xác định mục tiêu, phân tích thành phần kiến thức cơ bản, vận dụng, sử dụng đồ dùng dạy học, lựa chọn phương pháp thích hợp với nội dung bài giảng.

3. Thái độ

- Xác định thái độ yêu nghề - mến trẻ, phấn đấu để trở thành giáo viên dạy tốt môn SH THCS.

7. Mô tả vắn tắt nội dung học phần

TT	Nội dung	Thời gian (giờ)		
		LT	TH	Tổng
1	Chương I. Đối tượng, nhiệm vụ của phương pháp dạy học sinh học	2		
2	Chương II. Nhiệm vụ dạy học SH ở trường THCS	3		
3	Chương III. Nội dung dạy học ở trường THCS	3		
4	Chương IV. Phương pháp dạy học SH ở trường THCS	7		
5	Chương V. Hình thành và phát triển các khái niệm, các kỹ năng sinh học	3		
6	Chương VI. Các hình thức tổ chức DSH ở THCS	3		
7	Chương VII. Cơ sở vật chất để dạy học SH ở THCS	2		
8	Chương VIII. Dạy và học phương pháp học qua môn SH	3		
10	Chương IX. Phấn đấu trở thành giáo viên dạy tốt môn học	2		
	Kiểm tra	2		
	Tổng	30	15	45

8. Nhiệm vụ của HS, SV

Lên lớp đầy đủ số giờ lý thuyết

Hoàn thành có kết quả các bài tập, xemina, thực hành

Làm các bài kiểm tra, thi học phần

9. Tài liệu học tập

1. Nguyễn Ngọc Bảo - Hà Thị Đức. Hoạt động dạy học ở trường THCS (Giáo trình đào tạo GV THCS) - NXB Giáo dục Hà Nội 2001.

2. Trần Bá Hoành, Trịnh Nguyên Giao - Đại cương PPGD (Giáo trình đào tạo GV THCS)

- NXB Giáo dục Hà Nội 2002.

3. Trần Bá Hoành, Trịnh Nguyên Giao - Phát triển các phương pháp học tập tích cực môn SH (Tài liệu bồi dưỡng thường xuyên) 1996 - 2000 cho GV THCS - NXB Giáo dục Hà Nội 2000.

4. Nguyễn Cảnh Toàn chủ biên. Quá trình dạy - tự học - NXB Giáo dục Hà Nội 1997.

5. Nguyễn Quang Vinh - Trần Doãn Bách - Trần Bá Hoành Lý luận dạy học sinh học - NXB Giáo dục 1980.

10. Tiêu chuẩn đánh giá SV

* Quá trình học tập 30% gồm :

- Điểm kiểm tra: 1 bài

- Điểm thực hành: 1 bài

- Điểm chuyên cần:

* Thi kết thúc học phần : 70%

- Thi vấn đáp:

- Thi viết: 90 phút

11. Thang điểm: 10

12. NỘI DUNG

Tuần	Nội dung		Tiết	Ghi chú
1	Chương 1	ĐỐI TƯỢNG, PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC SINH HỌC	2	
	1	Đối tượng: Các quy luật của quá trình dạy học, vận dụng phù hợp với những đặc điểm của việc dạy và học môn SH ở trường phổ thông		
	2	Nhiệm vụ		
	2.1	Phát triển nội dung		
	2.2	Phát triển phương pháp dạy		
	2.3	Phát triển phương pháp học môn SH.		
	3	Mối quan hệ giữa PP dạy học SH với các khoa học khác		
	3.1	Quan hệ với KH giáo dục		
	3.2	Với KH Sinh học		
	3.3	Với các môn Logic học và Triết học.		

	4 4.1 4.2 4.3 4.4	Các phương pháp nghiên cứu PPDHSH Quan sát sự phạm Thực nghiệm SP. Điều tra thực trạng tổng kết kinh nghiệm, Nghiên cứu lý thuyết.		
	5	PPDHSH như một môn học trong chương trình đào tạo GV THCS		
1-2	Chương 2	NHIỆM VỤ DẠY HỌC SH Ở TRƯỜNG THCS	3	
	1	Vị trí KSHH trong các khoa học TN		
	1.1	Đối tượng, nhiệm vụ của SH		
	1.2	Các giai đoạn phát triển của SH		
	1.3	Đặc điểm của SH hiện đại		
	2	Vị trí môn SH trong trường THCS góp phần thực hiện các mục tiêu GD của cấp THCS		
	3	Các nhiệm vụ DSHH		
	3.1	Trang bị học vấn phổ thông		
	3.2	Phát triển các năng lực nhận thức và năng lực hành động		
	3.3	Giáo dục các phẩm chất nhân cách		
	3.4	Mối liên hệ giữa 3 nhiệm vụ		
	4	Vận dụng vào việc xác định mục tiêu bài học		
	4.1	Quan niệm về mục tiêu		
	4.2	Các thành phần của mục tiêu		
	4.3	Những quy tắc viết mục tiêu bài học		
2-3	Chương 3	NỘI DUNG DẠY HỌC Ở THCS	3	
	1	Học vấn phổ thông.		
	1.1	Học vấn		
	1.2	Học vấn phổ thông		
	1.3	Học vấn phổ thông nhà trường.		
	1.4	Quan niệm trước kia và quan niệm ngày nay về học vấn phổ thông		
	1.5	Những nguyên tắc xác định nội dung dạy học phổ thông		
	2	Cấu trúc nội dung chương trình SH ở trường THCS		

	2.1	Chương trình hiện hành áp dụng 1986		
	2.2	Chương trình mới, thí điểm từ 2.000, triển khai từ đại trà lớp 6 từ 2003		
	2.3	Nguyên tắc xây dựng, tư tưởng chỉ đạo xây dựng chương trình		
	2.4	Lý do những thay đổi		
	3	Tích hợp giáo dục dân số, giáo dục môi trường trong chương trình SH: Mục tiêu, nội dung các hình thức tích hợp		
	4	Thành phần kiến thức cơ bản trong chương trình SH THCS:		
	4.1	Sự kiện - khái niệm		
	4.2	Quy luật - học thuyết		
	4.3	Nguyên tắc vận dụng các quy luật SH vào thực tiễn		
	4.4	Vận dụng vào việc phân tích các kiến thức cơ bản trong một bài học : Tập trung vào việc xác định các khái niệm, các quy luật, mức độ phải đạt		
3-5	Chương 4	PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC SH Ở TRƯỜNG THCS	7	
	1	Khái niệm phương pháp dạy học		
	1.1	Phương pháp		
	1.2	Phương pháp dạy học		
	1.3	Quan hệ giữa dạy và học : mặt bên trong và bên ngoài của PPDH		
	1.4	Quan hệ giữa PPDH với các thành tố khác của quá trình DH. Một số định nghĩa		
	1.5	Quan hệ giữa PPDH với các thành tố khác của quá trình DH. Một số định nghĩa		
	2	Hệ thống các PPDHSH		
	2.1	Mục đích sư phạm là cơ sở phân chia 3 loại PPDH Loại PPNC nội dung mới, loại phương pháp hoàn thiện, củng cố, loại PP kiểm tra đánh giá		
	2.2	Con đường tổ chức hoạt động nhận thức là cơ sở phân biệt 3 kiểu PP dạy học : Kiểu giải thích - minh họa, kiểu tìm tòi bộ phận, kiểu nghiên cứu		
	2.3	Nguồn thông tin chủ yếu là căn cứ phân loại 3 nhóm phương pháp dạy học ; nhóm phương pháp dạy học dùng lời, nhóm phương pháp dạy học trực quan, nhóm phương pháp dùng lời		

	2.4	Dựa vào đặc điểm hoạt động của Thầy và trò người ta phân mỗi nhóm phương pháp dạy học thành các phương pháp dạy học cụ thể có tên xác định : Loại PP nghiên cứu nội dung mới, loại PP hoàn thiện, củng cố, loại PP kiểm tra đánh giá		
	2.5	Sự phối hợp mặt bên trong và mặt bên ngoài		
	2.6	Quan hệ PPDH và PP nghiên cứu khoa học		
	3	Các biện pháp DHSP: Biện pháp lô gíc, biện pháp KT, biện pháp tổ chức, các biện pháp dạy học vĩ cấu trúc của mỗi PPDH		
	4	Cách tiến hành, ưu điểm, nhược điểm, phạm vi áp dụng của mỗi PPDHSH		
	4.1	Loại PP nghiên cứu nội dung mới - Nhóm PP dùng lời: Điểm giảng, trần thuật, giảng giải, vấn đáp. - Nhóm PP trực quan: Mẫu TN, vật tượng hình, thí nghiệm. - Nhóm PP thực hành: Xác định mẫu TN, quan sát, thí nghiệm		
	4.2	Loại PP hoàn thiện kiến thức: Diễn giảng, tổng kết, đàm thoại tổng kết, học sinh ôn tập SGK, thí nghiệm củng cố, sử dụng bài tập		
	4.3	Loại PP kiểm tra đánh giá: Kiểm tra miệng, viết, trắc nghiệm khách quan		
	5	Phát triển các phương pháp tích cực trong dạy học sinh học: - Định hướng đổi mới PPDH, tính tích cực của học sinh trong hoạt động học tập - quan hệ giữa phát huy tính tích cực học tập với những đặc điểm tâm lý lứa tuổi học sinh THCS - Những dấu hiệu đặc trưng của phương pháp tích cực, phân biệt các PP tự động - Những PP tích cực cần phát triển: vấn đáp tìm tòi, dạy học đặt và giải quyết vấn đề, dạy học hợp tác trong nhóm, dạy học theo lý thuyết kiến tạo. Một số phương pháp tích cực khác. - Những điều kiện áp dụng các phương pháp tích cực		
	6	Cơ sở lựa chọn PPDH: Mục đích, nội dung dạy học, đặc điểm của học sinh. Điều kiện dạy và học		
5-6	Chương 5	HÌNH THÀNH VÀ PHÁT TRIỂN CÁC KHÁI NIỆM, CÁC KĨ NĂNG SINH HỌC	3	

	1	Một số khái niệm logic liên quan với sự hình thành các khái niệm		
	1.1	Nội hàm và ngoại diện của khái niệm		
	1.2	Khái niệm giống, khái niệm loài		
	1.3	Áp dụng vào nguyên tắc định nghĩa khái niệm		
	2	Các loại khái niệm trong chương trình THCS:		
	2.1	Các loại khái niệm chuyên khoa		
	2.2	Các khái niệm đại cương.		
	3	Phương pháp hình thành các khái niệm SH: Các bước hình thành các khái niệm cụ thể, trừu tượng.		
	4	Sự phát triển các khái niệm:		
	4.1	Lý do phát triển các khái niệm trong dạy học.		
	4.2	Các hình thức phát triển khái niệm		
	4.3	Phân tích một số khái niệm chủ chốt trong chương trình SH THCS		
	5	Sự hình thành và phát triển các kỹ năng SH		
	5.1	Vị trí, vấn đề phát triển các kỹ năng		
	5.2	Mối quan hệ với sự phát triển các khái niệm		
	5.3	Các loại kỹ năng cần phát triển trong môn SH		
6-8	Chương 6	CÁC HÌNH THỨC TỔ CHỨC DSHH Ở TRƯỜNG THCS	8	
	1	Hệ thống các hình thức tổ chức DSHH và mối liên hệ giữa chúng		
	2	Bài lên lớp		
	2.1	Cấu trúc bài lên lớp nghiên cứu tài liệu mới		
	2.2	Cấu trúc bài lên lớp hoàn thiện kiến thức		
	2.3	Cấu trúc bài lên lớp kiểm tra đánh giá		
	2.4	Những yếu tố đảm bảo chất lượng các kiểu bài lên lớp.		
	2.5	Việc chuẩn bị bài lên lớp - lập kế hoạch bộ môn cho cả năm học lập kế hoạch từng chương - soạn giáo án		
	3	Thăm quan: ý nghĩa, các hình thức tổ chức thăm quan		
	4	Bài tập ở nhà: đặc điểm, các dạng bài tập		
	5	Bài tập ngoài giờ: đặc điểm, các dạng bài tập ngoài giờ ở góc sinh giới phòng sinh học, vườn trường,		

		ngoài thiên nhiên. Phương pháp tổ chức các bài tập ngoài giờ.		
	6	Bài tập ngoại khóa: ý nghĩa, các hình thức tổ chức ngoại khóa (câu lạc bộ sinh học, ngày hội SH....)		
	7	Lao động công ích		
8-9	Chương 7	CƠ SỞ VẬT CHẤT ĐỂ DSHH Ở TRƯỜNG THCS	5	
	1	Phòng sinh học + phòng bộ môn: Phòng học các bài sinh học, phòng chuẩn bị, cách bảo quản và xây dựng thiết bị trong phòng sinh học		
	2	Góc sinh giới: Tầm quan trọng, cách tổ chức		
	3	Vườn trường: ý nghĩa, nguyên tắc xây dựng vườn trường, sơ đồ tổ chức vườn trường		
	4	Phương tiện dạy học: Các loại mẫu vật tự nhiên, các đồ dùng dạy học tượng hình tượng trưng, các phương tiện nghe nhìn, các thiết bị công nghệ thông tin. Việc xây dựng, bảo quản cơ sở vật chất để DSHH		
10	Chương 8	HỌC VÀ DẠY PHƯƠNG PHÁP HỌC QUA MÔN SH	3	
	1	Khái niệm học		
	1.1	Hành vi theo bản năng và hoạt động tiếp thu từ học tập.		
	1.2	Kinh nghiệm và hiểu biết		
	1.3	Thói quen và nhạy cảm		
	1.4	Nghiên cứu hoạt động học ở động vật và ở người		
	2	Lý thuyết học tập theo Pavlov IP		
	2.1	Kích thích có điều kiện.		
	2.2	Trả lời có điều kiện.		
	2.3	Quá trình điều kiện hóa		
	2.4	Những điều kiện để học được một trả lời có điều kiện		
	2.5	Những nhân tố làm yếu dần và làm mất một trả lời có điều kiện đã học được		
	2.6	Sự tái hiện một trả lời có điều kiện đã mất - Trả lời có điều kiện sơ cấp và thứ cấp. - Ý nghĩa của trả lời có điều kiện thứ cấp. Trả lời bằng giác quan và trả lời bằng cảm xúc.		

	2.7	- Điều kiện hóa bậc cao. - Mô hình liên tưởng Quan niệm của Pavlop về vai trò của hoạt động dạy: cơ chế dạy, quá trình dạy, cách tăng hiệu quả dạy. Những hạn chế của học thuyết Pavlop về dạy học		
	3	Lý thuyết học tập theo Skinner BF Điều kiện hóa tạo tác phản xạ thụ động và hành vi chủ động. - Hành động ngẫu nhiên và tác nhân củng cố. - Tác nhân củng cố sơ cấp và thứ cấp. - Hộp Skinner và mô hình điều kiện hóa thao tác. - Nguyên tắc hậu quả của lợi ích. - Củng cố âm tính và sự ngăn ngừa một hành vi. - Sự chỉ định một hành vi. Lựa chọn hành vi. Điều chỉnh hành vi		
	4	Các PP học - đặc thù học tập SH. - Thu nhận thông tin: đọc, ghi chép, nghe giảng, hỏi, nhớ, tra cứu. - Xử lý thông tin: Diễn đạt, đặt câu hỏi, tóm tắt, ghi chép. - Tự kiểm tra - tự điều chỉnh. - Tự quản lý việc học: ảnh hưởng yếu tố tâm lý đến quá trình DH		
	5	Dạy cho sinh viên tự học - Chức năng cơ bản dạy là dạy cách học. - Cốt lõi của cách học là tự học: Tự học trong điều kiện không có thầy và giáp mặt với Thầy. Tự học trên lớp và tự học ở nhà.... - Những trở lực cho việc tự học và hướng khắc phục. - Phát triển năng lực tự học chủ động, chống thói quen học tập thụ động		
	Chương 9	PHÂN ĐẤU TRỞ THÀNH GIÁO VIÊN DẠY TỐT MÔN SINH HỌC		
11	1	Dạy học là nghệ thuật hay là kỹ thuật: Mặt nghệ thuật và kỹ thuật của nghề dạy học. Con đường phấn đấu của số đông giáo viên trong lao động nghề nghiệp.	2	
	2	Chuẩn bị cho năm học đầu tiên trong nghề: Làm thế nào thành công?		
	3	Phấn đấu không ngừng nâng cao phẩm chất và năng		

	3.1 3.2 3.3 3.4	lực của người giáo viên Cách tiếp cận vấn đề trách nhiệm giáo viên Các thành tố tạo nên chất lượng của người giáo viên: Hệ thống các phẩm chất, các năng lực Những yếu tố ảnh hưởng. Vai trò của ý trí, thói quen và năng lực tự học của người giáo viên		
	B	THỰC HÀNH	3	
	Bài 1	Tìm hiểu chương trình SH - THCS. Nghiên cứu các văn bản sau: Chương trình SH CCGD hiện hành áp dụng 1986. Chương trình CCGD 2002. Chương trình TN và XH ở tiểu học 2001 (Kiến thức liên quan sinh học) Giáo sinh lập bảng so sánh. Phân tích các mối liên hệ - thảo luận nhóm.		
	Bài 2	Tập xác định mục tiêu của 1 bài - 1 chương. Giáo viên giao cho mỗi nhóm một chương, trong chương trình đi sâu vào một bài. Giáo sinh phát biểu mục tiêu kiến thức, kĩ năng, thái độ, phân tích mối quan hệ giữa mục tiêu của bài với mục tiêu của chương. Báo cáo trước nhóm, thảo luận bổ sung		
	Bài 3	Tập phân tích kiến thức cơ bản, trọng tâm 1 bài Có thể sử dụng một bài đã xác định mục tiêu, phân tích các thành phần kiến thức cơ bản của bài, tập trung vào kiến thức, khái niệm, qui luật. Phân tích khả năng tích hợp một số mặt giáo dục khác (dân số, môi trường...)		
	Bài 4	Tập nhận xét 1 tiết lên lớp (giáo viên THCS) để rút kinh nghiệm		
	Bài 5	Sử dụng lời nói trong bài lên lớp: Phân tích mở bài, chuyển đoạn, kết thúc bài qua biên bản dự giờ. Nhận xét, kiến nghị sửa. Đánh giá số lượng, chất lượng câu hỏi trong một tiết học. Kiến nghị sửa chữa, bổ sung. Tập đặt các dạng câu hỏi khác nhau. Xem băng hình minh họa.		
	Bài 6	Sử dụng tranh - mô hình - thí nghiệm trong bài tập lên lớp. Tập sử dụng tranh, mô hình theo phương pháp dùng lời và phương pháp trực quan (soạn bài, thể hiện trước nhóm, góp ý bổ sung đóng ngoặc).		

		Tập sử dụng thí nghiệm theo phương pháp dùng lời, trực quan và thực hành. Xem băng hình minh họa bằng trích đoạn.		
	Bài 7	Tổ chức các hoạt động học tập của học sinh trong tiết học Giáo viên giao bài cho các nhóm chuẩn bị. Giáo viên thiết kế các hoạt động trong bài đó soạn các phiếu học tập, trình bày trước nhóm, thảo luận. Xem băng hình tiết học có tổ chức tốt các hoạt động.		
	Bài 8	Sử dụng SGK các phương tiện kỹ thuật. - Tập hướng dẫn học sinh sử dụng SGK trước lớp - Tập sử dụng máy chiếu băng video. - Phân tích các trích đoạn băng hình dạy – học và rút kinh nghiệm		
	Bài 9	Lập kế hoạch dạy học chương. - Nghiên cứu một bản kế hoạch mẫu - Giáo sinh soạn kế hoạch dạy học một chương được giao và trình bày trước nhóm, góp ý bổ sung		
	Bài 10	Soạn giáo án 1 bài - Nghiên cứu một vài giáo án mẫu. - Giáo sinh soạn giáo án bài được giao. Trưng bày trước nhóm. Nhận xét. Góp ý bổ sung. - Thể hiện giáo án trước nhóm, rút kinh nghiệm		

13. Hướng dẫn thực hiện chương trình

1. Lí thuyết: không nhất thiết phải thực hiện tất cả các mục trong mỗi chương, hướng giáo sinh tự nghiên cứu một số phần.

Dành một phần thời gian lên lớp để kiểm tra phần tự học của giáo sinh, bổ sung trả lời các câu hỏi khó ở mỗi chương.

Trường nào áp dụng các modum tích hợp đào tạo kiến thức chuyên ngành sinh học với đào tạo kiến thức phương pháp dạy học sinh học thì học phần này nên chia thành 2 đợt. Đợt 1 học modum 1 học 4 hoặc 5 chương đầu, đủ để theo học PPDHSH lớp 6,7,8. Đợt 2 thuộc modum 5 học các chương còn lại, nên tăng cường tự học của sinh viên và trao đổi nhóm.

2, Thực hành: 10 buổi thực hành được tổ chức theo nhóm, do GV phụ trách, theo kiểu nhóm thí nghiệm. Giáo sinh phải được giao nhiệm vụ để chuẩn bị trước. Tăng cường sử dụng các đoạn trích băng hình ghi các tiết dạy.